HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]היה לבוש כליו וסנדליו ברגליו וטבעותיו באצבעותיו הוא טמא מיד והן טהורים עד שישהה בכדי אכילת פרס פת חטין ולא פת שעורין מיסב ואוכל בליפתן שעורה דתנן (א)[ב]עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל [ג]גפן כדי רביעית יין לנזיר תאנה [ד]כגרוגרת להוצאת שבת רמון דתנן (ב)[ה]כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים [1]ארץ זית שמן (ג)(ודבש) (ד) ארץ שכל שיעוריה כזיתים כל שיעוריה סלקא דעתך הא איכא הני דאמרינן אלא אימא שרוב שיעוריה כזיתים דבש [י]ככותבת הגסה ביום הכפורים אלמא דאורייתא נינהו ותסברא שיעורין מי כתיבי אלא (ה)הלכתא נינהו וקרא אסמכתא בעלמא הוא חציצין דאורייתא נינהו דכתיב [2]ורחץ (ו)(את בשרו) במים (ז)[ז]שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין המים כי אתאי הלכתא לשערו כדרבה בר בר חנה (ח)דאמר רבה בר בר חנא [ח]נימא אחת קשורה חוצצת שלש אינן חוצצות שתים איני יודע שערו נמי דאורייתא נינהו דכתיב ורחץ את בשרו במים את הטפל לבשרו ומאי ניהו שערו כי אתאי הלכתא לכדרבי יצחק [ט]דאמר רבי יצחק

דבר

היה לבוש כליו. דאיקרו להו בגדיו: **הוא טמא מיד.** דכתיב(ט) והבא אל הבית יטמא: **והן טהורין עד שישהה.** דכתיב (ויקרא יד) והאוכל בבית יכבס וגו' ודרשינן בת"כ(י) אין לי אלא אוכל ושוכב אוכל בלא שוכב שוכב בלא אוכל לא אוכל ולא שוכב מניין ת"ל יכבס בגדיו ריבה שתי פעמים כתיב יכבס בגדיו ואם סופנו לרבות הכל מה ת"ל והאוכל ליתן שיעור לשוכב כדי אכילה שאין טעון כיבוס בגדים עד שישהה כדי אכילה וגופו טמא מיד דהכי כתיב והבא אל הבית יטמא ולא כתיב כיבוס בגדים והאוכל בבית דהיינו שוהה כדי אכילה יכבס בגדיו: **אכילת פרס.** חצי ככר שיערו חכמים אותו למזון שתי סעודות לעירוב דתנן בעירובין (דף פב:) חציה לבית המנוגע: **פת חטין.** שהייתה מועטת משל שעורים: **מיסב.** דהיינו דרך אכילה. מי שהוא מיסב הוא עסוק באכילה ואינו טרוד בדברים אחרים: **עצם כשעורה.** מן המת: **ואינו מטמא באהל.** כשיעור זה עד שיהא שדרה או גולגולת שלמה או רוב מנין אברי אדם: **גפן.** מה שיערו בו: **כדי רביעית יין.** בשאר איסורי נזיר דאיכא למאן דאמר במסכת נזיר (דף לד:) דחרצנים ולולבין ועלין מצטרפין לשיעור רביעית יין שאם יתנם לכוס מלא יין עד שיצא ממנו רביעית יין. ואין דומה המשער בכוס מלא מים למשער ביין משום דיין עב הוא ואינו ממהר לצאת אלא נברך ונגדש על שפת הכוס יותר מן המים: **תאנה.** מה שיערו בה: **כגרוגרת להוצאת שבת.** שיערו בכל האוכלים: **כל כלי בעלי בתים שיעורן.** בנקביהם: **כרמון.** דעד שניקב כמוציא רמון שם כלי עליו ומקבל טומאה לפי שבעל הבית חס על כליו וכשהוא מוציא זיתים הוא משתמש בו רמונים. אבל כלי אומן שעומד לימכר טהור בנקב כל שהוא: **רוב שיעוריה כזיתים.** מת ונבילה ואיסור חלב ודם ופיגול ונותר וטמא וגיד הנשה: **דבש.** כל מיני מתיקה קרויין דבש ותמרים מיני מתיקה הן: **כותבת.** תמרה: **ליום הכפורים.** דלא כתיב ביה אכילה אלא אשר לא תעונה (ויקרא כג) מידי דמייתב דעתיה ומפקע ליה מעינוי: **מי כתיבי.** כלום כתיב בתורה עצם כשעורה ובית המנוגע בחטין וכן כולם: ה"ג **בשרו במים שלא יהא דבר חוצץ כו': נימא אחת קשורה.** ומקפיד עליו חוצצת דמיהדק שפיר ולא עיילי בה מיא ואמרינן לקמן גזרינן על מיעוטו המקפיד: **שלש אינן חוצצות.** לפי שהשער קשה ולא מיהדק שפיר ועיילי ביה מיא: **את הטפל לבשרו.** יהא במים. הטפל הדבוק:

דבר

גפן כדי רביעית יין לנזיר. פי' בקונטרס כדי רביעית בשאר איסורי נזיר דאיכא למאן דאמר במס' נזיר (דף לד:) דלולבין ועלין וחרצנין מצטרפין לשיעור רביעית יין דאם יתנם לכוס מלא יין ויצא ממנו רביעית יין ואינו דומה המשער בכוס מלא יין למשער בכוס מלא מים דיין עב ואינו ממהר לצאת אלא נברך ונגדש על שפת הכוס יותר מן המים ובריש עירובין (דף ד.) פי' בקונטרס גפן כדי רביעית יין לנזיר לחייבו מלקות משמע שרוצה לומר אם שתה רביעית יין ואין זה מענין האחרים דמשערינן בהו מילתא אחריתי וכמו שפירש כאן עיקר וכי האי גוונא תניא בתוספתא דנזיר כיצד הוא עושה מביא כוס מלא יין ומביא זית איגורי ונותן לתוכו ושופע אם שתה כיוצא בו חייב ואם לאו פטור דברי ר' עקיבא ר' אלעזר בן עזריה אומר אינו חייב עד שישתה רביעית והשתא סוגיא דשמעתין כר' אלעזר בן עזריה ואין לחוש בכך דהכי נמי ההיא דעשר רביעית דפרק שלשה מינין (נזיר דף לח.) כוותיה ואע"ג דאמרינן התם בפלוגתא לא קמיירי לא חייש בהו אע"ג דפליג עלה רבי עקיבא ובנזיר נמי איכא בפלוגתא בפ' ג' מינין (דף לד.) דתנן ואינו חייב עד שיאכל מן הענבים כזית משנה ראשונה אומרת עד שישתה רביעית יין ר' עקיבא אומר אפילו שרה פתו ביין ויש בו לצרף כזית חייב ואמרינן בגמ' [דף לח:] ת"ק מדמה להו איסורי נזיר לשתיה ובאכילת עלין ולולבין נמי בעי רביעית כמו בשתיה ור' עקיבא סבר כיון דאמר קרא וענבים לחים ויבשים לא יאכל מה אכילה בכזית אף כל בכזית כלומר אף שתיה וקצת קשה לגירסא זו דהיכא אשכחן דמצריך רביעית במידי דאכילה וצריך לומר דמשמע ליה דכי קתני עד שיאכל מן הענבים כזית ה"ה בשתיה ומשנה ראשונה דאומרת עד שישתה רביעית ה"ה באכילה אלא מר נקיט אכילה משום דיליף מיניה לענין שתיה ומר נקיט שתיה משום דיליף מיניה לענין אכילה ור"ת גריס שם בנזיר ת"ק לא מדמה להו לכל איסורי נזיר לאכילה וכן מצא בספר ישן ויש ספרים שכתוב בהן ולא מדמי להו לאיסורי נזיר לשתיה והכל אחד אבל לאכילה ניחא טפי פי' משנה ראשונה מחלקת בין אכילה לשתיה ולא ילפינן מהדדי ולגירסא זו הויא אכילה בכזית לכולי עלמא ובשמעתין גרס ר"ת כזית יין לנזיר ואתיא כר"ע ובמידי דאכילה וקשה לפי' ר"ת דמאי נפקא מינה דמשערינן אותו זית בכוס מלא יין דכן יכול לשער במים כמו יין במקום שישימו הזית איגורי בין ביין בין במים שם ישימו כמו כן החרצנים והזגים ואם נעמיד שמעתין במידי דשתיה כיון דאמרינן לחייב בשותה מה שמפיל שיעור כזית מן היין דהוא דבר מועט הא פשיטא דכיון דשתה יין דשעוריה (י) (מהכא) דאי אפשר לשערו אלא ביין וקצת משמע בירושלמי דנזיר כפר"ת דאכילה לכולי עלמא בכזית דקאמר התם משנה ראשונה עד שישתה רביעית יין דהוו דרשינן שכר שכר מה שכר שנאמר להלן רביעית אף שכר האמור כאן רביעית חזרו לומר לא יאכל ולא ישתה מה אכילה בכזית אף שתיה בכזית: **כל כלי בעלי בתים שיעורן ברמונים.** גבי כלי עץ מיתניא פי"ז דכלים אבל בכלי חרס תנן פ' שלישי דכלים [מ"א] העשוי לאוכלין שיעורן כזיתים העשוי למשקים כו' והא דאמר בסוף המצניע (שבת דף צה:) חמש מדות בכלי חרס ניקב כמוציא זית טהור מלקבל זיתים ועדיין כלי הוא לקבל רמונים היינו אם יחדו לרמונים אבל סתמו כמוציא זית: **שיעורן ברמונים.** במס' כלים פ' י"ז [מ"ד] תנן הרמונים שאמרו שלשה אחוזים זה בזה ולא שיהא צריך נקב גדול כל כך כדי שיצאו שלשתן בבת אחת אלא אחד לבד דהא אמר בסוף המצניע (שבת דף צה:) כמוציא רמון משמע רמון אחד דלא קאמר רמונים ועוד בפ' אלו קשרים (שם דף קיב:) ובפ' עושין פסין (עירובין דף כד.) דבעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רמון מהו הוה ליה למינקט ניקב כמוציא רמון וסתמו וחזר וניקב כמוציא רמון וסתמו עד שהשלימו לשלשה רמונים מהו ונראה לפרש דהא דנקט שלשה רמונים אחוזים דאע"פ שמוציאם זה אחר זה אין נוחין לצאת דרך נקב גר כמו שהיה יוצא זה אחר זה בפני עצמו עוד יש לפרש דנקט שלשה אחוזים זה בזה משום דרמון דגדל יחידי בפני עצמו או שנים גדולים יותר מדאי והגדלים ארבעה אחוזים קטנים יותר מדאי אבל הגדלים שלשה בינונים ומשערים בהן: [וע"ע תוספות שבת קיב: ד"ה עד ותוספות עירובין ד: ד"ה שיעורן]: **אלא הלכתא נינהו וקרא אסמכתא בעלמא.** מכאן קשה לגירסת הספרים דבפ' בתרא דיומא (דף פ. ושם) דא"ר יוחנן שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני ופריך שיעורין מיכתב כתיבי ארץ חטה ומשני אלא אימא שיעורין של עונשין וקשה לאותה גירסא דמאי קפריך מיכתב כתיבי הא מסיק הכא דקרא אסמכתא היא ועוד מאי קמשני אימא שיעורין של עונשין הלא על השיעור הקשה מיכתב כתיבי ועוד דבכל דוכתא דמייתי האי קרא דשיעורין מייתי כולה מילתא דר' חנן דהכא ומתוך כך גריס התם בקונטרס עונשין מיכתב כתיבי אלא אימא שיעורין של עונשין ובפ' כיצד מברכין (ברכות ד' מא. ושם) משמע קצת (א) דרשה גמורה דאמר רב (ו) (חמא אמר) ר' יצחק כל המוקדם בפסוק זה מוקדם לברכה שנאמר ארץ חטה וגו' והדר אמר ופליגא דר' חנן דאמר ר' חנן כל הפסוק לשיעורין נאמר ושמא למאי דמסיק התם ואידך שיעורין מי כתיבי לא פליגי:

דבר

מסורת הש"ס

א) אהלות פ"ב מ"ג, ב) שבת קיב: כלים פי"ז מ"א עירובין ד: כד. ברכות מא., ג) [בברכות מא: וכן בילקוט ליתא], ד) [בברכות מא: איתא אמר ר"י בר חנינא], ה) [בברכות מא: איתא מדרבנן וקרא אסמכתא וכו'], ו) [עי' פסחים קט.], ז) עירובין ד: פסחים קט. ע"ש [חגיגה יא.], ח) נדה סז. [ב"ק פב. עירובין ד: ושם אי' בר רב הונא], ט) [ויקרא יד], י) [מצורע פרק ה], כ) צ"ל בהכי, ל) [צ"ל יוסף ואיתימא],

* * *

מוסף רש"י

היה לבוש כליו. וכן כולם דרך לבישתן קרויין בגדיו ובטלין אצלו, וכתיב והאוכל בבית יכבס את בגדיו ודרשינן בתורת כהנים מקרא דהאי אוכל לאו אכילה ממש הוא אלא שישהא כדי שיעור אכילה, וביאה בלא שהייה אינו מטמא בגדים (ערובין ד.). **אכילת פרס.** ד' ביצים הן מזון סעודה בינונית, פרס לשון פרוסה, ששיערוהו בחצי ככר האמור בעירוב דבעינן מזון ב' סעודות, ותנן התם (שם פב:) חציה לבית המנוגע (שם ד.). **פת חטין.** אין שוהה בה כפת שעורין (שם). **מיסב.** שהייה זו בהסיבה שיערוהו, ולא בנאכלת בעמידה והולך ובא שהוא שוהה באכילתו יותר (שם). **ואוכלה בלפתן.** שנאכלת מהר (שם). **ואינו מטמא באהל.** שום עצם בלא בשר עד שיהא שם שדרה שלימה או גולגולת או רוב בנינו ב' שוקיים וירך אחת או רוב מניינו קכ"ה אברים (שם). **כדי רביעית יין לנזיר.** לחייבו מלקות (שם) אבל חרצנים וזגים ולולבין כשיעור רביעית יין חייב ואין שיעור רביעית יין ורביעית מים שוין, לפי שהיין עב והמים קלושין ויש ברביעית יין יותר ממה שיש ברביעית מים, כדאמרינן בשבת (עז.) גבי רביעית דם שיכול לקרוש ולעמוד על כזית משום דסמיך, אבל מידי דקליש לא הוה רביעית דידיה כזית (ברכות מא.). **כגרוגרת.** היא תאנה יבישה ובה שיערו כל אוכל אדם לענין הוצאת שבת דתנן (שבת עו:) המוציא אוכלין כגרוגרת (ערובין ד:). **שיעורן כרמונים.** ניקב כמוציא רמון טהור, בעלי בתים חסים על כליהם, הלכך ניקב כמוציא קטניות מלניעו לזיתים, ניקב כמוציא זית משתמש לאגוזים, ניקב כמוציא אגוז משתמש בו רמונים, אבל של אומן העומד למכור לא הוי שיעוריה בהכי (ברכות מא: וכעי"ז ערובין שם). **שרוב שיעוריה כזיתים.** אכילת חלב ודם ונותר ופיגול וטמא ונבילה ובהמה טמאה ובשר המת להאהיל ומגע נבילות (ערובין שם). **דבש.** כל דבש האמור בתורה דבש תמרים, וכדאמר התם (בכורים פ"א מ"ג) אין מביאין בכורים כי אם מז' המינין ולא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים, אלמא פשיטא ליה לתנא דתמרים מז' המינין דהיינו דבש (ערובין ד:). **שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין המים.** בשרו במים משמע שיגע בשרו למים (ב"ק פב.). **לשערו.** שתפסל בו חלילה (ערובין ד:). **נימא אחת קשורה חוצצת.** דמאי להדוקה שפיר ואין המים נכנסין בקשר (שם). **שלש אינן חוצצות.** דלא מיהדקי שפיר ועיילי בהו מיא (שם).

* * *

לו א מיי' פט"ז מהלכות טומאת צרעת הלכה ו:
לז ב מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הלכה ג [ופ"ג הלכה י]:
לח ג מיי' פ"ה מהלכות נזירות הלכה ב סמג לאוין רנ:
לט ד מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה א:
מ ה מיי' פ"ו מהלכות כלים הלכה ב:
מא ו מיי' פ"ג מהלכות שביתת עשור הלכה א סמג לאוין סט טור ש"ע א"ח סי' תריב סעיף א:
מב ז מיי' פי"א מהל' איסורי ביאה הלכה טז ופ"א מהל' מקואות הלכה יב סמג לאוין קיא ועשין רמח טוש"ע י"ד סי' קלח סעיף א:
מג ח ט מיי' פ"א מהל' מקואות שם [ופ"ב הל' טו] טוש"ע שם סעיף ה:

* * *

תורה אור השלם

1. אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ: דברים ח ח

2. וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זְקָנוֹ וְאֵת גַּבֹּת עֵינָיו וְאֶת כָּל שְׂעָרוֹ יְגַלֵּחַ וְכִבֶּס אֶת בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהֵר: ויקרא יד ט

* * *

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אלא הלכתא וכו' משמע קצת דדרשה גמורה היא דאמר:

* * *

רבנו חננאל

מצאנו שכתוב בפסוק והבא אל הבית והאוכל בבית והשוכב בבית, היה [לו] לומר והבא אל הבית ודיו, ואני אומר הבא טמא, האוכל והשוכב לא כל שכן. **ותניא בתורת כהנים** אם סופנו לרבות הבא אע"פ שאינו לא אוכל ולא שוכב מה ת"ל אוכל ושוכב, אלא ליתן שיעור להבא כדי אכילה בשכיבה(א). וכמה שיעור אכילה, כדי אכילת פרס פת חטין ולא פת שעורין, מיסב ואוכלה בלפתן. ושנינן במס' פרה פרק ראשון כיוצא בו אחד האוכל בבית המנוגע פרס, משלש לקב. אמרו לו מי"ח לסאה, אמר להם כך שמעתי סתם. אמר בן עזאי אני אפרש כשאתה אומר משלש לקב אין בו חלה וכשאתה אומר מי"ח לסאה מיעטתו חלתו. **שעורה,** עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ולא באהל, ומפורש במס' אהלות. **גפן,** כדי רביעית יין לנזיר. ואמרינן עשרה רביעיות הן. **תאנה** כו'. **ושנינן** לעולם הלכתא, והאי קרא דכתיב ארץ חטה ושעורה וגו' אסמכתא בעלמא. **חציצין דאורייתא נינהו,** דכתיב ורחץ את בשרו במים, שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין המים. ודחינן מן התורה חציצת בשרו, כי אתאי הלכתא לשערו. שערו נמי דאורייתא, דכתיב ביה ורחץ את בשרו, ודרשינן את הטפל לבשרו ומאי נינהו שערו. ואמרינן נימא אחת קשורה חוצצת, שלש אינן חוצצות משום דמחלחלי ועייל בהו מיא, שתים איני יודע. אלא כי אתאי הלכתא לרובו ולמיעוטו ולמקפיד ולשאינו מקפיד, וכדר' יצחק, דאמר ר' יצחק כו'.

א) ר"ל בדרך שכיבה והיינו שיהא מיסב ואוכל.